

Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII w.

Prezentacja projektu i jego zastosowania
w pracy naukowej oraz dydaktyce

Włodzimierz Gruszczyński¹ Maciej Ogrodniczuk²

¹Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Warszawa

²Instytut Podstaw Informatyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

Konferencja „Polskie Biblioteki Cyfrowe 2010”
Sesja 2 – Biblioteki cyfrowe w pracy naukowej i w dydaktyce

20 października 2010

- Zapotrzebowanie na stały dostęp do druków ulotnych z XVII i XVIII w. przez badaczy i studentów z następujących środowisk:
 - a. zespoły opracowujące słowniki historyczne języka polskiego:
 - i. *Słownik języka polskiego XVII i 1. poł. XVIII wieku* w Instytucie Języka Polskiego PAN.
 - ii. *Słownik polszczyzny XVI wieku* w Instytucie Badań Literackich PAN
 - b. historycy prasy zarówno polskiej, jak i niemieckiej, m.in. w Instytucie Dziennikarstwa UW
 - c. historycy przekładu, m.in. w następujących ośrodkach:
 - i. Instytut Lingwistyki Stosowanej UW,
 - ii. Instytut Germanistyki UW.
- Istnienie gotowego spisu i opisu interesującego korpusu tekstów (bibliografia Zawadzkiego).

Powołanie interdyscyplinarnego zespołu

- Autor projektu: dr hab. Włodzimierz Gruszczyński, prof. SWPS i IJP PAN; polonista, językoznawca, medioznawca.
- Informatycy:
 - dr Maciej Ogrodniczuk, IPI PAN, językoznawca, specjalista z dziedziny zarządzania dokumentami,
 - mgr Jakub Wilk, specjalista informatyk.
- Historyk: dr Adam Kożuchowski, Instytut Historii PAN.

Powołanie interdyscyplinarnego zespołu

- Filologowie:
 - dr Ewa Gruszczyńska, polonistka i przekładoznawca, Wydział Lingwistyki Stosowanej UW,
 - dr Anna Just, historyk języka niemieckiego, Instytut Germanistyki UW,
 - dr Dorota Lewandowska-Jaros, polonistka i medioznawca, Instytut Dziennikarstwa UW,
 - mgr Katarzyna Jasińska-Zdun, filolog klasyczny, Instytut Badań Interdyscyplinarnych „Artes Liberales”.
- Bibliotekarze: mgr Maria Piber, kustosz Biblioteki WDiNP UW wraz z zespołem.
- Koordynator projektu: mgr Grażyna Oblas, prezes Fundacji na rzecz Rozwoju Szkolnictwa Dziennikarskiego, działającej przy Instytucie Dziennikarstwa UW.

Zadania postawione przed zespołem

- ❶ Stworzenie biblioteki cyfrowej obejmującej możliwie wszystkie zachowane i opisane w literaturze tego typu druki, zwłaszcza te, które znajdują się w bibliografii Konrada Zawadzkiego, i przejęcie wszystkich metadanych z tej bibliografii po ich weryfikacji.
- ❷ Wprowadzenie dodatkowych pól zawierających:
 - komentarze historyczne dotyczące wydarzeń, o których mowa w wybranych dokumentach (zwłaszcza polskojęzycznych);
 - linki łączące teksty pozostające w relacji oryginał – tłumaczenie lub oryginał – przeróbka obcojęzyczna oraz komentarze dotyczące tego typu par (lub ciągów) dokumentów;
 - słowniczki trudnych dla dzisiejszego czytelnika form językowych w wybranych tekstach polsko- i niemieckojęzycznych;
 - tłumaczenia wtrętów łacińskich w wybranych tekstach polskojęzycznych;
 - transkrypcję i/lub transliterację wybranych lub wszystkich tekstów.

Zadania postawione przed zespołem

- 3 Przeprowadzenie kwerendy materiałowej w literaturze przedmiotu wydanej po ukazaniu się bibliografii K. Zawadzkiego w celu jej uzupełnienia.
- 4 Dokonanie nowego składu scalonej, poprawionej i uzupełnionej bibliografii Konrada Zawadzkiego i udostępnienie jej w Internecie (być może także w druku).
- 5 Udostępnienie biblioteki w Internecie na zasadach wolnego dostępu.

- ❶ Wprowadzono dodatkowe pola zawierające:
 - komentarze historyczne dodano do blisko 100 dokumentów polskojęzycznych i kilku niemieckojęzycznych;
 - linki łączące teksty pozostające w relacji oryginał – tłumaczenie lub oryginał – przeróbka obcojęzyczna pojawiły się przy wszystkich dokumentach tego wymagających;
 - słownikami opatrzone ponad 200 polskich dokumentów i ponad 50 dokumentów niemieckojęzycznych;
 - tłumaczenia wtrętów łacińskich dołączono do 20 wybranych tekstów polskojęzycznych;
 - wprowadzono pole na transkrypcję i/lub transliterację wybranych lub wszystkich tekstów i dla próby umieszczono transkrypcję jednego dokumentu.
 - wprowadzono pole na tłumaczenia tekstów obcojęzycznych na polski, ale na razie nie wprowadzono tłumaczeń.

- 2 Dokonano analizy czasopism bibliotecznych wydawanych przez dziesięć bibliotek naukowych w Polsce. Odnaleziono w nich informacje o ok. 80 pozycjach bibliograficznych nienotowanych przez Zawadzkiego.
- 3 Biblioteka została stworzona i udostępniona na serwerze Instytutu Dziennikarstwa UW pod adresem <http://cbdu.id.uw.edu.pl/> lub <http://cbdu.pl> na zasadach wolnego dostępu, a następnie włączona do Federacji Bibliotek Cyfrowych.

Kilka podstawowych założeń:

- 1 od najwcześniejszych etapów do pracy redakcyjnej używany jest system docelowy (EPrints),
- 2 wszystkie etapy prac trwają równolegle,
- 3 skanowanie zlecamy wyspecjalizowanej jednostce zamiast inwestować w sprzęt i szkolenia.

Prace techniczne:

- ❶ wykonanie skanów i OCR bibliografii Zawadzkiego,
- ❷ przetworzenie opisów bibliograficznych w celu wyodrębnienia ich poszczególnych elementów,
- ❸ automatyczna weryfikacja zawartości opisów, analiza danych,
- ❹ konfiguracja i dostosowanie systemu EPrints do wymagań Biblioteki,
- ❺ import danych bibliograficznych do systemu redakcyjno-publikacyjnego,
- ❻ konwersja skanów do formatu DjVu, ich import do systemu i powiązanie z jednostkami bibliograficznymi,
- ❼ prace redakcyjne i korektorskie;
- ❽ skład uzupełnionego i poprawionego elektronicznego wydania bibliografii Zawadzkiego.

Elektroniczne wydanie bibliografii Zawadzkiego

Cel (i efekt): nowe, jednotomowe elektroniczne wydanie zbiorcze publikacji K. Zawadzkiego, uzupełnione i poprawione na bazie materiałów zgromadzonych i opracowanych w ramach projektu:

- wykonano drobne prace redakcyjne (komasacja wstępów, ilustracji, opisów bibliograficznych, uwzględnienie suplementów i errat) i ujednolicono pisownię oznaczeń,
- utworzono od nowa wykaz tytułów (na podstawie krótkiej wersji tytułów druków),
- indeks nazwisk, nazw geograficznych i etnicznych oraz spis drukarzy, drukarni i wydawców przejęto z wersji oryginalnej i scalono,
- opisy bibliograficzne jednostek przejęto z wersji cyfrowej i uzupełniono o informację o dostępności skanu oraz hiperlink do Biblioteki,
- stworzono program komputerowy do automatycznego generowania części publikacji zawierającej noty bibliograficzne.

Statystyka danych:

- łączna liczba obiektów: 2009,
- obiektów ze skanami: 1404,
- stron skanów: 11 585,
- obiektów w języku polskim ze skanami: 325 obiektów, 2271 stron skanów,
- języki materiałów: niemiecki (797), polski (325), włoski (180), łacina (69), szwedzki (49), francuski (32), hiszpański (14), angielski (5), holenderski (5), czeski (2), duński (2).

Statystyka odwiedzin:

- 34 unikatowych gości dziennie, 47 wizyt dziennie,
- 40% wizyt trwa dłużej niż pół minuty,
- 555 otwartych stron dziennie (w tym 204 pliki DjVu),
- najczęstszy sposób przeglądania: wg roku wydania.

Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych

Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII Wieku

[Strona główna](#) | [Ustaw język](#) | [O repozytorium](#) | [Przeglądaj wg roku wydania](#) | [Wg języka](#) | [Wg miejsca wydania](#) | [Wg tytułu](#) | [Wg numeru](#)

[Zaloguj](#) | [Utwórz konto](#)

[Szukaj](#)



[Ostatnie zmiany](#)

Wyświetla obiekty zmienione w repozytorium w ciągu ostatniego tygodnia.

[Wyszukiwanie zaawansowane](#)

Umożliwia wyszukiwanie obiektów z uwzględnieniem złożonych kryteriów. Proste wyszukiwanie można uruchomić używając pola tekstowego w prawym górnym rogu strony.

[Przeglądanie repozytorium](#)

Wyświetla obiekty pogrupowane względem roku wydania.

[Informacje o repozytorium](#)

Więcej informacji o witrynie i jej zawartości.

[Partnerzy, linki](#)

[Media o nas](#)



**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**



Projekt „Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII Wieku” jest realizowany w [Instytucie Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego](#) i jest dofinansowany ze środków [Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego](#) oraz [Fundacji na rzecz Rozwoju Szkolnictwa Dziennikarskiego](#).



Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych

Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII Wieku

[Strona główna](#) | [Ustaw język](#) | [O repozytorium](#) | [Przeglądaj wg roku wydania](#) | [Wg języka](#) | [Wg miejsca wydania](#) | [Wg tytułu](#) | [Wg numeru](#)

[Zaloguj](#) | [Utwórz konto](#)

[Szukaj](#)

Filtrowanie obiektów wg kryterium „Język”

Wybierz z poniższej listy wartość, do której ma zostać ograniczone wyświetlanie obiektów:

- [polski](#) (325)
- [niemiecki](#) (797)
- [włoski](#) (180)
- [francuski](#) (32)
- [łaciński](#) (69)
- [szwedzki](#) (49)
- [hiszpański](#) (14)
- [holenderski](#) (5)
- [czeski](#) (2)
- [angielski](#) (5)
- [duński](#) (2)



**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**



Projekt „Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII Wieku” jest realizowany w [Instytucie Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego](#) i jest dofinansowany ze środków [Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego](#) oraz [Fundacji na rzecz Rozwoju Szkolnictwa Dziennikarskiego](#).



Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych

Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII Wieku

[Strona główna](#) | [Ustaw język](#) | [O repozytorium](#) | [Przeglądaj wg roku wydania](#) | [Wg języka](#) | [Wg miejsca wydania](#) | [Wg tytułu](#) | [Wg numeru](#)

[Zaloguj](#) | [Utwórz konto](#)

[Szukaj](#)

Miejsce wydania: Amsterdam

Liczba obiektów spełniających wybrane kryterium: 4.

- 1615 [Kort en waarachtig verhaal de belagering der stad Brunsvijk waarin verhaald wordt al hetgeen gedurende deze belegering zowel binnen de stad als buiten in het leger van de hertog gebeurd is. Mitsgaders hoe de Tartaren in Polen gevallen zijn met meer dan veertigduizend man, alles vervoestend ze krijgen konden](#) Brak skanów.
- 1656 [Kort verhaal hoe dat de Litause ende Tartaarse Volkeren het leger van den Keurvorst van Brandenburg mitsgaders vier regimenten daarbij vervoegde Zweedse volheren totaliter hebben verslagen](#) Brak skanów.
- 1672 [Journaal van de nederlaag de Tartaren overwonnen door de Pools kroonsveldheeren](#) 
- 1672 [Groote viktorien door de Pools veldheer behalen tegen de Tartaren, Turken en de Kozaken](#) 

Data wygenerowania listy: 2010-10-09.



Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego



Projekt „Cyfrowa Biblioteka Druków Ulotnych Polskich i Polski Dotyczących z XVI, XVII i XVIII Wieku” jest realizowany w Instytucie Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego i jest dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Fundacji na rzecz Rozwoju Szkolnictwa Dziennikarskiego.



Relacja potrzeby i wiktorii otrzymanej pod Wiedniem przez wojska króla Jana III



[Ukryj skan](#)

Tytuł pełny

[*Tytuł nagł., ant.:*] RELACYA
Potrzeby która trwała godzin
14. y Wiktoryey otrzymaney [*kurs.:*] Die 12.
Septēbris. [*ant.:*] nād Nieprzyjacielem pod Wi-
dniem, przez Woyskō Naiśniefszego y
Niezwyciężonego KROLA Jego
Mości Polskiego Wielkiego Monar-
chy JANA Trzeciego, z pod Na-
miotow Wezyskich z Obozu wysła-
na, tudzież Excerpta z Listu tegoż
Naiśniefszego Krolā Jego Mości
do Krolowey Iey Mości piśanego,
[*kurs.:*] sub Die 13. Septēbris. Anno Domini,
1683.

Metadane

**Nr w
bibliografii
Zawadzkiego:**

Język: polski

Powiązania: War. B. Jak war. A z
wyjątkiem różnicy w tytule;
w. 8 od góry zamiast
IANA-IONA. Por. poz [1005](#),
[1006](#), [1007](#), [1659](#).

**Miejsce
wydania:** [B. m. dr.]



Cała strona

RELACYA
Potrzeby która trwała godzin
14. y Wiktoryey otrzymaney Die 12.
Septēbris. nād Nieprzyjacielem pod Wi-
dniem, przez Woyskō Naiśniefszego y
Niezwyciężonego KROLA Jego
Mości Polskiego Wielkiego Monar-
chy JANA Trzeciego, z pod Na-
miotow Wezyskich z Obozu wysła-
na, tudzież Excerpta z Listu tegoż
Naiśniefszego Krolā Jego Mości
do Krolowey Iey Mości piśanego,
sub Die 13. Septēbris. Anno Domini, 1683.

Es y Van nāg nā wieki błogosła-
wiony/ dal żywiciśwo y Sławo nieśmier-
telnō Krolowi Jego Mości y Narodowi nā-
jemu/ o isticy

Dodane fragmenty opisu

Komentarz historyczny

Opis dotyczy kampanii króla Szwecji Karola XII w Inflantach we wstępnej fazie tzw. Wojny Północnej (1700-1721) między Szwecją a koalicją Rosji, Danii, Saksonii, Prus i Hanoweru oraz od 1704 Rzeczypospolitej. Opisywane zwycięstwo szwedzkie nad połączonymi siłami sasko-rosyjskimi było ukoronowaniem tej kampanii, rozpoczętej nieudaną próbą zdobycia Rygi przez wojska saskie IX 1700. Wspomniana w tekście bitwa pod Narwą miała miejsce 20 XII 1700 i zakończyła się spektakularnym zwycięstwem Szwedów. Dokument ma niewątpliwie charakter propagandowy i skierowany był do zwolenników Karola XII w Rzeczypospolitej.

Słowniczek

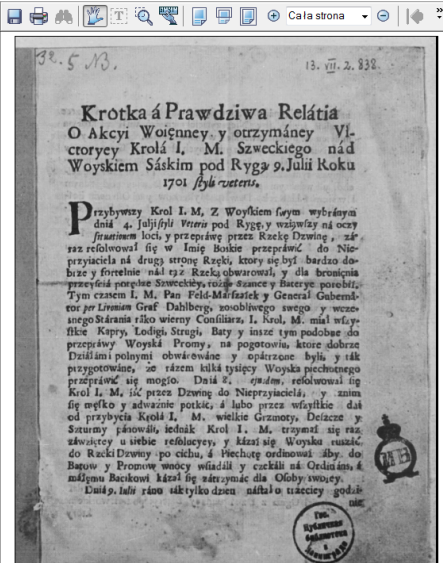
Hasło	Objaśnienie
wziąć na oczy	rozpatrzyć się, przyjrzeć się
resolwować się	zdecydować się, powziąć zamiar
fortelnie	rozważnie, sprytnie, pomysłowo
kapra	rodzaj łodzi
łodyga	rodzaj łodzi

Współczesny przekład na język polski

Transkrypcja:

Krótką a prawdziwą relacją o akcji wojennej i otrzymanej wiktoryi Króla I. M. Szwedzkiego nad wojskiem saskim pod Rygą 9. Julii roku 1701 stylis veteris.

Przybywszy Król I. M. z wojskiem swym wybranym dnia 4 Julii stylis veteris pod Rygą i wzięwszy na oczy situationem loci i przeprawę przez rzekę Dźwinę, zaraz resolwował się w Imię Boskie



- Systematycznie wykorzystywana jest przez zespół tworzący Słownik języka polskiego XVII i 1. poł. XVIII w.
- Materiał zawarty w bibliotece stał się podstawą co najmniej dwóch będących na ukończeniu monografii:
 - a. Ewy Gruszczyńskiej z ILS UW,
 - b. Anny Just z IG UW.
- Część skanów z CBDU oraz dane ze Słownika języka polskiego XVII i 1. poł. XVIII w. wykorzystywana jest w dużym projekcie IMPACT (IMProving Access to Text), a dokładniej w podprojekcie SP3: Enhancement Enrichment (SP-EE) — budowa słowników i leksykonów dla tekstów historycznych oraz innych narzędzi wspomagających automatyczne rozpoznawanie tekstów historycznych i ich udostępnianie.
- CBDU wykorzystywane jest w dydaktyce w Instytucie Dziennikarstwa UW.